

Αττική διάλεκτος: 80% των κειμένων.

Ιωνική, δωρική, αιολική: άφησαν λογοτεχνικά κείμενα.

αρκαδοκυπριακή, παμφυλιακή, μακεδονική...: σώζονται μόνο επιγραφές.

ΙΩΝΙΚΗ

Περιοχές: παράλια Μικράς Ασίας (Μίλητος, Έφεσος, Σμύρνη, Κολοφών, Τέως...).

-Στα περισσότερα νησιά του Αιγαίου (πλήν: Κρήτης, Καρπάθου, Ρόδου, Θήρας, Μήλου).

-Αποικίες ιωνικών πόλεων (νότια Ιταλία, νότια Ρωσία).

-δυτική Θράκη, Χαλκιδική, Πόντος.

Αττική διάλεκτος: υποποικιλία της Ιωνικής.

Ιωνική στην λογοτεχνία: επηρέασε την γλώσσα του Έπους (γλώσσα Ομήρου, Ησιόδου: μείγμα ιωνικής με αιολική διάλεκτο). Ίαμβος, ελεγείες.

Πρώιμη φιλοσοφία (πριν από τον Πλάτωνα, Σοφιστές):

Θαλής, Ήράκλειτος, Αναξίμανδρος, Αναξίμενης, Δημόκριτος.

Πρώιμοι ιστοριογράφοι: Έκαταῖος Μιλήσιος,

Ήρόδοτος.

Ιπποκρατικά συγγράμματα. + Αλεξανδρινοί ποιητές.

Μοίρα ιωνικής: στην πορεία υποσκελίστηκε από την Αττική υποπαραλλαγή της. Αιτία: **δύναμη κλασσικής Αθήνας (από το 500 π.Χ. και μετά: όλα τα ιωνικά Κράτη ήταν ελεγχόμενα από την Αθήνα)**. + Έκρηξη του Αθηναϊκού πολιτισμού τον 5^ο αιώνα (τραγωδία, κωμωδία, ρητορική, αττική φιλοσοφία, αττική ιστοριογραφία).

Υποχώρηση ιωνικής. Μέχρι την ρωμαϊκή εποχή: Εξαφάνιση στην Ιωνία, όχι όμως στον Πόντο.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ:

- 1) Στην ιωνική και αττική διάλεκτο, σε πληθώρα Περιπτώσεων, το \bar{a} της Πρωτοελληνικής μετατρέπεται σε η.
ιωνική, αττική διάλεκτος: νίκη, δῆμος (η: εε)
σε όλες τις άλλες διαλέκτους: νικά, δᾶμος
ΠΕ μάτηρ > ιων. / αττ. μήτηρ
ΠΕ μᾶκος > ιων. / αττ. μήκος
ΠΕ δίκᾱ > ιων. / αττ. δίκη

** Ναι, αλλά η αττική διάλεκτος διετήρησε το α της Πρωτοελληνικής μετά από τα ι, ε, ρ:

αττ. ἡμέρα // ιων. ἡμέρη

αττ. πράσσω // ιων. πρήσσω

αττ. γενεά // ιων. γενεή

αττ. χώρα // ιων. ἡ χώρα

αττ. ἰατρός // ιων. ἰητρός

- 2) Από πολύ νωρίς (600 π.Χ.) χάθηκε ο δασύς φθόγγος (στην Αττική η δασεία διατηρήθηκε περισσότερο).
Ιωνική ψίλωση.

ἰρός, Ἑρμῆς / Ἑρμέας, κατάπερ, κατ' ἕκαστον
αττ. Θαργηλιῶν, ἰων. Ταργηλιῶν

- 3) Στην ιωνική διάλεκτο (σε αντίθεση με την Αττική) υπάρχει σύμπλεγμα **σσ** αντί ττ.

Ἰων. πρήσσω, ἐρέσσω, θάλασσα, κρείσσω, ἥσσω
Αττ. πρᾶττω, ἐρέττω, θάλαττα, κρείττων, ἥττων

Στην ιωνική διάλεκτο υπάρχει σύμπλεγμα ρσ
αντί αττικού ρρ

Αττ. ὁ ἄρρην, ἡ χερρόνησος, τὸ θάρρος
Ἰων. ὁ ἄρσην, ἡ χερσόνησος, τὸ θάρσος

- 4) Στην Ιωνία ἔμεναν ασυναίρετες οι ακολουθίες
φωνηέντων -εα, -εο, -εε, -εει

Αττ. τὰ ἔτη, βασιλεῖς, τοῦ Ἑρμοκράτους, ὁ Ἑρμῆς
Ἰων. τὰ ἔτ**εα**, βασιλέ**εε**, τοῦ Ἑρμοκράτ**εο**, ὁ Ἑρμέ**εα**

Σε κάποιες περιπτώσεις, **από επίδραση της δωρικής Διαλέκτου**, εκεί που περιμέναμε ασυναίρετο –εο–
εμφανίζεται ευ
αττ. Θεογένης, ἰων. Θευγένης
αττ. ἀδικοῦμεν (-κεομεν), ἰων. ἀδικεῦμεν

- 5) Η σίγηση του F στα συμπλέγματα ρF και νF οδήγησε στην ιωνική διάλεκτο (όχι στην αττική διάλεκτο) σε έκταση του προηγούμενου

βραχέος φωνήεντος.

ξένFος > αττ. ξένος, ιων. ξείνος
κόρFος > αττ. κόρος, ιων. κοῦρος

6) Ιωνική, αττική διάλεκτος: σχηματίζουν
απαρέμφατα ενεργητικού ενεστώτα αθεμάτων
ρημάτων σε -(ε)ναι, π.χ. εἶναι. Οι άλλες διάλεκτοι
-μεναι, -μεν, -μειν (αιολ. ἔμμεναι, δωρ. ἦμεν)

7) Τάση στην ιωνική διάλεκτο για δημιουργία
ομαλών αναλογικών τύπων,
αττ. οἶδα, οἶσθα, οἶδε, ἴσμεν, ἴστε, ἴσασι
ιων. οἶδα, οἶδας, οἶδε, οἶδαμεν, οἶδατε, **οἶδασι**

αττ. τίθημι, τίθης, τίθησι, τίθεμεν, τίθετε, τιθέασι
ιων. τιθῶ, τιθεῖς, τιθεῖ, τιθοῦμεν, τιθεῖτε, τιθοῦσι

Θεωρία Lopez Eire (αποδεκτή από πολλούς): Η
Ελληνιστική Κοινή έχει ως βάση της μία συντη-
ρητική μορφή της αττικής διαλέκτου, αλλά
με πολλά ιωνικά στοιχεία.

Ευαγγέλια: οὐ γὰρ οἶδασι τί ποιοῦσι.

σσ- αντί για ττ: κοινή: θάλασσα, πράσσω,

ρσ- αντί ρρ: χερσόνησος, αρσενικό.

ΔΩΡΙΚΗ ΔΙΑΛΕΚΤΟΣ

Κυρίως στην ηπειρωτική Ελλάδα. Ξεκινούσε από την Ήπειρο, συνέχιζε στην δυτική Ελλάδα (Αιτωλοακαρνανία, Φωκίδα), στο μεγαλύτερο μέρος της Πελοποννήσου (Μεσσηνία, Αργολίδα, **Λακωνία**, Ηλεία), σε λίγα νησιά του νοτίου Αιγαίου (**Κρήτη**, Ρόδος, Κάρπαθος, Μήλος), νότια ακτή Μικράς Ασίας, **δωρικές αποικίες της Κάτω Ιταλίας**.

Λογοτεχνία: **χορική** λυρική ποίηση (Αλκμάν),
χορικά αρχαίας τραγωδίας,
Ελληνιστική εποχή: βουκολική ποίηση (Θεόκριτος).

Χαρακτηριστικά της δωρικής διαλέκτου:

1. Διατήρηση του -ā της Πρωτοελληνικής

Αττ. μνήμη, δωρ. μνάμα

Αττ. μνήμα, δωρ. μνᾶμα

Αττ. στήλη, δωρ. στάλα,

Αττ. νίκη, δωρ. νικά̄,

Αττ. δίκη, δωρ. δικά̄,

Αττ. τιμή, δωρ. τιμά,

2. Ῥήματα: Διατήρηση καταλήξεων σε –**τι** της Πρωτοελληνικής, αντί για –σι,

αττ. δίδωσι, δωρ. δίδωτι

αττ. φασί, δωρ. φαντί

αττ. εἴκοσι, δωρ. (F)ίκατι

αττ. διακόσιοι, δωρ. διακάτιοι

αττ. Ποσειδῶν, δωρ. Ποτειδᾶν (Ποηοιδᾶν)

ΠΟΗΟΙΔΑΝ

ΤΟ τ της Πρωτοελληνικής διατηρείται στην αντωνυμία

Β' προσώπου:

Αττ. σύ, σέ, σοῦ: δωρ. τύ, τέ, τέος

3. Ιδιόρρυθμες λέξεις (μόνο στην δωρική):

Αττ. ιερός, δωρ. ιαρός

Αττ. πρῶτος, δωρ. πρᾶτος,

Αττ. ἄν (δυνητικό), δωρ. κά

Αττ. εἰ (υποθετικό), δωρ. αἰ

Αττ. βούλομαι, / δωρ. βῶλομαι, δήλομαι, δείλομαι

Αττ. κεῖνος, ἐκεῖνος, / δωρ. τῆνος (Κρήτη, Ρόδος: κῆνος

Αττ. οἶ, αἶ - Δωρ. τοί, ταί

Αριθμητικά:

Αττ. τέτταρες, δωρ. τέτορες,

Αττ. ἑβδομος, δωρ. ἑβδεμος,

Αττ. τετταράκοντα / τεσσαράκοντα, δωρ. τετρώκοντα

4. Το α' πληθυντικό ενεργητικής φωνής ρημάτων

λήγει σε –μες.

Αττ. μένομεν, δωρ. μένομες

Αττ. φέρομεν, δωρ. φέρομες

5. Αθέματο απαρέμφατο σε –μεν (αττ. ιων. –ε-ναι)

Αττ. ἀποδοῦναι, / δωρ. ἀποδόμεν

Αττ. εἶναι, δωρ. εἶμεν, ἦμεν (αιολ. ἔμμεναι)

Δωρ. απαρέμφατο σε Ρόδο, Κρήτη, Σικελία, Ἡπειρο:
-μην, -μειν.

6. Ο μέλλοντας / αόριστος των ρημάτων που λήγουν σε **-ζω**, **-ζομαι** στην Δωρική αναπτύσσει ένα **ξ**:
- Αττ. ἐργάσασθαι, δωρ. ἐργάξασθαι
Αττ. ἠγωνίσατο, δωρ. ἀγωνίξατο
Αττ. ἀρπάσας, δωρ. ἀρπάξας (μελ. ἀρπάξω)

7. Η συναίρεση του \bar{a} με ο/ω, δίνει \bar{a}

Αττ. πολίτου (πολίτα-ο), δωρ. πολίτᾱ,
Αττ. τῶν θυρῶν, δωρ. τᾱν θυρᾱν
Αττ. θεωρός (θεα-ορος), δωρ. θεαρός,
Αττ. νεωκόρος, δωρ. νακόρος,
Αττ. Μενέλαος, Μενέλεως, δωρ. Μενέλας

8. Τα χρονικά επιρρήματα λήγουν σε **-κα**

Αττ. τότε, πότε, πώποτε, ὅτε
Δωρ. τόκα, πόκα, πέποκα, ὄκα

9. Τα τοπικά επιρρήματα λήγουν συνήθως σε **-ει**

Αττ. οὔ, ποῦ, ὅπου, τῆδε
Δωρ. εἶ, πεῖ, ὅπει, τεῖδε

10. Ενδείξεις ότι το F (w-orik) διατηρήθηκε σε πολλές λέξεις της δωρικής έως και τα ελληνιστικά /ρωμαϊκά χρόνια. Πληροφορίες γραμματικών / λεξικογράφων: **βοικίαρ** (αττ. οἰκίας), **Ἔικατι** (αττ. εἴκοσι)

11. Σε πολλές δωρικές λέξεις το τελικό ς υπέστη ρωτακισμό (έγινε Ρ) ειδικά στην Λακωνία
- Αττ. ιερεύς, λακ. ιερεῦρ
 Αττ. νικήσαντες, λακ. Νικαῆντερ (δωρ. νικάσαντες)
 Αττ. ἔτος, λακ. Φέτορ
 Αττ. θεός, δωρ. σιός, λακ. Σιόρ
 Ιων. Φίσως, δωρ. βιώρ
12. Μεταξύ φωνηέντων το σ μετατρέπεται σε η (Λακωνία)
- Αττ. ἐποίησε, λακ. ἐποίηε
 Αττ. ἐνίκησε, λακ. ἐνίκαε (δωρ. ἐνίκασε)
 Αττ. Ποσειδῶνι, λακ. Ποῆοιδᾶνι
 Αριστοφάνης: μῶηα / μῶᾶ (Μοῦσα), γερωσία
 (γερωῆία)
 ΜΩΑ, ΝΙΚΑΑΡ (νικήσας > νικάηαρ)
13. Πολλές φορές το θ μετατρέπεται σε σ
- Αττ. θεός, δωρ. σιόρ
 Αττ. θεοφόρος, δωρ. σιοφόρος
 Αττ. ἀνέθηκεν, δωρ. ἀνέσηκε
14. Τα συμπλέγματα εο, εω, εα γίνονται πολλές φορές ιο, ιω, ια
- Αττ. γενεά, δωρ. γενιά
 Αττ. θεός, δωρ. σιός, σιόρ
 Αττ. ὦν, ιων. ἐών, δωρ. ιόν
 Αττ. ἡνιοχῶν, ιων. ἡνιοχέων, δωρ. ἀνιοχιῶν
15. Δωρικός μέλλοντας είναι σε –σέω, -σοῦμαι
- Αττ. κλέψω, δωρ. κλεψέω
 Αττ. ταγεύσω, δωρ. ταγευσέω
 Αττ. πράξεται, δωρ. πραξεῖται / πραξηῖται
 Αττ. ἐργάσεται, δωρ. ἐργαξεῖται / ἐργαξηῖται
 Αττ. βοηθήσω, δωρ. βοαθησιῶ
16. Υπάρχει στην δωρική μία γενική τάση αποκοπής των προθέσεων ἀνά, παρά, κατά (ἀν, πᾶρ, κᾶτ) και το αττ. πρὸς είναι **ποτί**.
- Αττ. παρὰ τὸ γράμμα, = δωρ. πᾶρ τὸ γράμμα
 Αττ. κατὰ τὸν νόμον, = δωρ. κᾶτ τὸν νόμον

Αττ. πρὸς τῆς Ἀθηνᾶς, = δωρ. πὸτ τὰρ Ἀθανᾶρ
ποτί τὰς Ἀθανᾶς

Πληροφορίες γραμματικών: μάς πληροφοροῦν ὅτι
οι Δωριεῖς τόνιζαν διαφορετικὰ πάμπολλες λέξεις
δωρ. αἴγες, γυναῖκες, ἄνθρωποι, φιλοσόφοι,
αὐτοματῶς, παντῶς, σοφῶς

Αβεβαιότητα μέχρι πού ἐφθάναν οι διαφορές της
Δωρικής στον τονισμό των λέξεων.

ΑΙΟΛΙΚΗ ΔΙΑΛΕΚΤΟΣ

Διαιρείται σε τρεις υπο-ομάδες: λεσβιακή,
Βοιωτική, θεσσαλική.

Λεσβιακή: επιρροές ιωνικές. Βοιωτική: επιρροές
δωρικές. Θεσσαλική Λάρισσας: ανέγγιχτη (μόνο
σε επιγραφές).

Λεσβιακή: λογοτεχνικό γόητρο (Σαπφώ, Ἄλκαῖος,
Τέρπανδρος...).

Στην βοιωτική υπο-ομάδα ἔγραψε μόνο μία ποιήτρια
ἀπὸ την Τανάγρα Βοιωτίας, ἡ Κόριννα.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ:

1. Τάση για διατήρηση του α της Πρωτοελληνικής.
(+Δωρική).
δᾶμος, ψαφίζομαι, ψάφισμα, ἐν τᾷ γᾶ, δαμόσιος,
εὕχα.
2. Τάση για ἀνάπτυξη ενός ο εντός των λέξεων.
Αττ. στρατηγός, αιολ. στρόταγος, δωρ. στραταγός
Αττ. δέκατος, αιολ. δέκοτος,
Αττ. μαλθακός, αιολ. μὸλθακος
Αττ. βραχύς, αιολ. βροχύς, βρόχυς
Αττ. στρατός, αιολ. στροτός

Αττ. ἕνατος, αιολ. ἔνοτος
Αττ. τέταρτος, αιολ. πέτροτος

3. Τάση για μετατροπή του τ σε π εντός πολλών λέξεων.

Αττ. πέντε, αιολ. πέμπε
Αττ. τέτταρα, αιολ. πέτταρα, πέσσυρα
Αττ. ἀποτισάτω, αιολ. αποπισάτου

4. Δοτική πληθυντικού γ' κλίσεως –εσσι

Αττ. χρήμασι, αιολ. χρημάτ-εσσι
Αττ. βασιλεῦσι, αιολ. βασιλή-εσσι
Αττ. πόλεσι, αιολ. πολίεσσι
Αττ. πᾶσι, αιολ. πάντεσσι
Αττ. ἀνδράσι, αιολ. ἄνδρεσσι

Ο Όμηρος χρησιμοποιεί συχνά αιολικές δοτικές.

5. Χρήση πατρωνυμικών επιθέτων αντί για το όνομα του πατέρα σε γενική.

Αττ. Μέλαχρος Πίθωνος, αιολ. Μέλαχρος Πιθώνειος

Αιολ. Κάλιππος Καλλιφούντος (Καλλιφῶντος)

Αιολ. Ἐνπεδόκλεια Φιλοδαμεία

Αιολ. Νίκων Σωστρότιος (Σωστράτου)

6. Μετοχή παρακειμένου λήγει σε –ων/-οντος (θηλ. λεσβ. –οισα, βοιωτ. –ωσα, θεσσ. –ονσα)

Αιολ. γεγόνοντα (γεγονότα)

7. Α' πληθυντικό πρόσωπο Ενεργ. Φωνής ρημάτων σε –μεν (σαν αττική-ιονική)

8. Περίεργες λέξεις: ἴα=μία, ἀπύ=ἀπό, κε / κεν = ἄν, πεδά=μετά, ζά=διά, κάλημι=καλῶ

9. Πρόθεση ὄν- αντί για ἀν-/ἀνα-

Αττ. ἀνέθηκε, αιολ. ὀνέθεκε

10. Διπλό σς στον μέλλοντα και στον αόριστο
ρημάτων και ειδικώς ρημάτων που το θέμα τους
λήγει σε βραχύ φωνήεν
αιολ. ὁμόσσαντας, καλεσσάτωσαν, συντελέσσαντα
χαρίζονται

11. Τροπικό μόριο ἄν (δυνητικό) είναι στην αιολική
κε και λεσβ. κεν

12. Διπλασιασμός συμφώνου αντί για έκταση
φωνήεντος σε λέξεις όπου υπάρχουν συμπλέγματα
λσ, νσ, σλ, σν, λν, ρj, νj
αττ. αόρ. ἔκρῖνα (ἐ-κριν-σα), αιολ. ἔκρῖννα
αττ. ἔμεινα (ἔ-μεν-σα), αιολ. ἔμεννα,
αττ. σελήγη (σελαν-ja), δωρ. σελᾶνα, αιολ. σελᾶννα
αττ. εἰμί (ἐσ-μί), αιολ. ἔμμι
αττ. φθείρω (φθερ-jω), αιολ. φθέρρω
αττ. στήλη, δωρ. στᾶλα, αιολ. στᾶλλα

ΕΙΔΙΚΑ ΤΗΣ ΛΕΣΒΙΑΚΗΣ:

13. Υποχωρητικός τονισμός
πόταμος, βασίλευς, λεῦκος, Ἀχίλλης (ιων. Ἀχιλλῆος)
Ζεῦς, δείχθεις, στρόταγος, εἴκοιστος

14. αττ. τούς = λεσβ. τοίς,
αττ. τάς = λεσβ. ταίς

τοίς στροτάγοις = τούς στρατηγούς
ταίς ἱρείαις = τὰς ἱερείας

αττ. -ας = αιολ. -αις

αττ. -ους = αιολ. -οις

15. Γενική ενικού β' κλίσεως σε -ω (αττ. -ου)
 Αττ. (ἐ)κείνου, λεσβ. κήνω
 Αττ. δήμου, δωρ. δάμου, λεσβ. δάμω
16. Το αιολικό απαρέμφατο σε -ην αντιστοιχεί στο
 Αττικό απαρέμφατο σε -ειν.
 ὀνειίγην = αττ. ἀνοίγ-ειν
17. Χρησιμοποιούν οι λέσβιοι ποιητές μέσα στις λέξεις
 σδ αντί για ζ.
18. Προστακτικές σε -ντον, -σθον, όπου στην αττ. διάλ.
 είναι -ντων, -σθων.
 Αττ. φερόντων, αιολ. φέροντον
 Αττ. ἐπιμελέσθων, αιολ. ἐπιμέλεσθον
19. Χρονικά επιρρήματα / σύνδεσμοι λήγουν σε -τα
 Αττ. ὅτε, αιολ. ὄτα
 Αττ. πότε, αιολ. πότα
20. Το απαρέμφατο αθέματων μονοσύλλαβων ρημάτων:
 -μεναι
- Αττ. εἶναι, αιολ. ἔμμεναι
 Αττ. δοῦναι, αιολ. δόμεναι
 Αττ. θεῖναι, αιολ. θέμεναι
- 20β. αττ. -ειν > αιολ. -ην
 Αττ. παρακαλεῖν, αιολ. παρκάλην
 Αττ. ἐπαινεῖν, αιολ. ἐπαίνην
- Αιολικά απαρέμφατα:
 ἐκτίθην (αττ. ἐκτιθέναι)
 δίδων (αττ. διδόναι)
 ὄμνυν (αττ. ὀμνύναι)
 κέρνᾱν (αττ. κεραννύναι)

πρόστᾱν (αττ. προστήναι)
ἐπιμελήθην (αττ. ἐπιμεληθήναι)
τεθνάκην (αττ. τεθνηκέναι, τεθνάσαι)

Στην λεσβιακή υπάρχουν ιωνικές επιδράσεις:

A) Απουσία δασέος φθόγγου (οί, αἰ με ψιλή).

B) δοτική πληθυντικού σε –οισι, -αἰσι (τοῖς θεοῖσι,
τοῖς πολίταισι). Κανονική αιολ. δοτ. πληθυντικού: -εσσι.

Γ) Μετατροπή –τι σε –σι (Σαπφώ: εἵκοσι, πρὸς, ὀκτωκόσιοι)
Αιολ. ἱκατι, ποτί, ὀκτακότιοι